

חוות דעת מומחה

חוות דעת כלכלית המוגשת לבית המשפט השלום בתל אביב - בתיק 48109-07-14

גאולה ודן כהן נגד אלי קצירי

שמי ד"ר מאיר אמיר, ת.ז. 006488100, יועץ כלכלי.

אני הבעלים של חברת ד"ר מאיר אמיר ושות' בע"מ, חברה לייעוץ כלכלי הפועלת משנת 1992. כתובת החברה: רחוב ויזל 21, תל אביב.

נתבקשתי על ידי עורך דין גלעד ליפקר-דגן המיצג את הנתבע בתיק, מר אלי קצירי (להלן **קצירי**) בתביעה שהוגשה כנגדו על ידי גאולה ודן כהן (להלן **התובעים או כהן**) להכין חוות דעת של מומחה כלכלי שתוגש לבית המשפט השלום בתל אביב (אצל כבוד השופטת רחל ערקובי) שתעסוק בהיבטים הכלכליים העולים מתביעה זו, תביעה שתמציתה היא דרישת התובעים שלא להכיר בחובם כלפי קצירי ומנגד תביעה כספית שלהם כנגד קצירי.

חוות דעתי תוגש לבית המשפט בתמיכה לכתב התשובה של קצירי.

אני נותן חוות דעתי זו במקום עדות בבית המשפט ואני מצהיר בזאת כי ידוע לי היטב שלעניין הוראות החוק הפלילי בדבר עדות שקר בשבועה בבית המשפט, דין חוות דעתי זו כשהיא חתומה על ידי כדן עדות בשבועה שנתתי בבית המשפט.

ואלה פרטי השכלתי:

1972 – תואר בוגר בכלכלה ופילוסופיה. האוניברסיטה העברית בירושלים.

1976 – תואר ד"ר בכלכלה. אוניברסיטת אילינוי ארה"ב.

ניסיוני המקצועי ותפקידים שמילאתי מאז השלמת לימודי:

1978-1982 - כלכלן בכיר במשרד האוצר. מרכז צוות באגף התקציבים בנושאי תעשייה, חקלאות, ותיירות. חבר מועצת המנהלים של מפעלי ים המלח, פוספטים בנגב, מועצות ייצור חקלאיות והחברה הממשלתית לתיירות. תפקיד אחרון באוצר: הממונה על הסובסידיות.

1982-1984 - סמנכ"ל לכלכלה ותכנון. קבוצת הביטוח הסנה.

1985 - יועץ כלכלי למנהל המועצה לשיווק פרי הדר.

דר' מאיר אמיר ושות'
ייזום, תכנון, ניהול
וייעוץ כלכלי בע"מ

Dr. Meir Amir & Co.
Economic planning, management
& consulting Ltd

1986-1989 - סמנכ"ל לכספים וכלכלה. תה"ל מהנדסים. בין היתר אחראי על המחלקה הכלכלית שמנתה כ- 10 כלכלנים בעלי תואר שני ושלישי שעבדו בעיקר בחו"ל בפרויקטים של הבנק העולמי.

1990-1992 - משנה למנהל הרשות לפיתוח ירושלים. אחראי על גיוס הון, ניהול פרויקטים אורבניים, הקמת קרן הון סיכון, חממות מדע תעשיתיות ועשרות פרויקטים נוספים.

1992-2015 - בעלים של חברה לייעוץ כלכלי. החברה ביצעה למעלה מ 400 פרויקטים כלכליים מיום הקמתה, כולם בוצעו אישית על ידי הח"מ. החברה עוסקת בהערכות שווי, הכנת תוכניות עסקיות, ליווי וניתוח פיננסי, תכניות הבראה, מתן חוות דעת מומחה לבתי משפט ומוסדות בוררות, בחינות מקרו של ענפי משק וכדאיות פרויקטים בחו"ל.

רשימת פרויקטים שבוצעו בשנים האחרונות, כולל קבצי PDF של עשרות פרויקטים וחוות דעת שהוגשו לבית המשפט, ניתן למצוא באתר החברה: www.meiramir.co.il

להלן רשימה חלקית של חוות דעת מומחה שכתבתי בשנים האחרונות:

1. חוות דעת למשרד האוצר – מכרז למתן שירותים גריאטריים. יחד עם ירום אריאב (לשעבר מנכ"ל משרד האוצר).
2. חוות דעת לאיגוד חברות הביטוח. תעריפי אשפוז סיעודי ותכניות ביטוח הוצאות רפואיות יחד עם פרופסור אביה ספיבק (לשעבר המשנה לנגיד בנק ישראל).
3. חוות דעת מומחה בודק לבית המשפט המחוזי בבאר שבע לפי הזמנת בית המשפט. בדיקת הסכם הפשרה בתביעה ייצוגית נגד החברה המרכזית למשקאות בע"מ (קוקה קולה).
4. חוות דעת מומחה בתביעה נגזרת נגד הדירקטורים בדיסקונט השקעות בגין השקעתם הכושלת בעיתון מעריב (חוות הדעת מומנה על ידי הרשות לניירות ערך). בית המשפט אישר את הגשת התביעה הנגזרת ב- 9.8.15.
5. חוות דעת מומחה למשכן לבוררות ופתרון סכסוכים ע"פ הזמנת השופט בדימוס בועז אוקון, בקשר עם הליך בוררות בין חברת ניטרון מקבוצת שיכון ובינוי לחברה להשבת קולחים חדרה.
6. חוות דעת מומחה לבית המשפט המחוזי בתל אביב בהקשר של תביעת נאמני האג"ח של בזק נגד מנהלי החברה בגין חלוקת דיבידנדים שלא מרווח.
7. חוות דעת מטעם התובעים בתביעה ייצוגית נגד תנובה בקשר למחיר הקוטג'. (חוות הדעת מומנה על ידי משרד המשפטים).
8. חוות דעת מומחה בקשר לתביעה נגזרת נגד הדירקטורים בחברת חבס בגין חלוקת דיבידנדים (חוות הדעת המליצה נגד הגשת תביעה).

9. חוות דעת כלכלית לאיגוד חברי הבורסה שאינם בנקים (ברוקרים פרטיים). יחד עם ירום אריאב.
10. חוות דעת מומחה לבית המשפט השלום בתל אביב בקשר לתביעה שעניינה זכויות חכירה בגוש הגדול בת"א.
11. חוות דעת מומחה בבוררות שהתנהלה במשכן לבוררות ופתרון סכסוכים אצל השופט ורדי זילר ז"ל – תביעה של חברת מעגן התפלה נגד חברת GES מקבוצת גרנית הכרמל.
12. חוות דעת עבור המפרקים של חברת קווי אשראי באשר לעסקות חברות הנפט שנעשו בשנים 1995-97 (ישראלמקו, אקוויטל, יואל).
13. חוות דעת עבור ההסתדרות וועדי העובדים בנמלים בחיפה ואשדוד, שהוגשה לבית הדין הארצי לעבודה, באשר לרפורמת הנמלים המתוכננת והשפעתה על שכרם ותנאי העסקתם של עובדי הנמלים (יחד עם פרופסור אביה ספיבק).
14. חוות דעת מומחה בתביעה נגזרת נגד חברת בתי הזיקוק בע"מ בגין הצגה חלקית ומטעה במאזניה ובהודעותיה לבורסה של עסקות אשראי ספקים חריגות שנעשו בשנים 2012-2013.
15. חוות דעת לחברת חישולי כרמל, חברת בת של תאגיד UTC האמריקאי, בקשר לשומת מס שהושתה על החברה על ידי מס הכנסה.
16. חוות דעת למשרד האוצר על הארגון מחדש של ענף המחצבות בישראל. (בשיתוף עם חברת פז הנדסה וכלכלה).
17. שתי חוות דעת שהוגשו לבית הדין לעבודה בתל אביב שעוסקות בזכויות של עובדים שפרשו מהחברה לקבלת תמורה על עבודתם וזכותם להמשיך ולפעול באותו תחום עיסוק.
18. חוות דעת שהוגשה לבית המשפט המחוזי בירושלים במסגרת בקשה לאישור תביעה נגזרת מצד אחד מבעלי המניות בחברת מלון שלום בע"מ.
19. חוות דעת שהוגשה למחלקה הכלכלית בבית המשפט המחוזי בת"א במסגרת בקשה לאישור תובענה ייצוגית נגד החברות הציבוריות דורי בניה ודורי קבוצה בגין הפסדים של מאות מיליוני ₪ שלא דווחו למשקיעים במועדם.
20. שלוש חוות דעת שהוגשו מטעם עיריית נס ציונה לבית המשפט כתגובה לתביעות שעניינן גובה אגרת הביוב והיטל הביוב בנס ציונה.
21. חוות דעת מומחה לבית המשפט המחוזי בתל אביב (המחלקה הכלכלית) בתביעה נגזרת נגד הדירקטורים בחברת בזק וכנגד חברת הייעוץ מריל לינץ בגין עסקת בעלי ענין ברכישת מניות יורוקום בחברת יס על ידי חברת בזק (אפריל 2015).

דר' מאיר אמיר ושות'
ייזום, תכנון, ניהול
וייעוץ כלכלי בע"מ

Dr. Meir Amir & Co.
Economic planning, management
& consulting Ltd

22. חוות דעת לאיגוד חברות אנרגיה מתחדשות בישראל באשר לתועלת למשק מפיתוח התעשייה הסולארית (יחד עם ירום אריאב).

23. חוות דעת לבית המשפט המחוזי בתל אביב (המחלקה הכלכלית) מטעם ההסתדרות הציונית בהמרצת פתיחה שהגישה נגדה החברה לאיתור והשבת רכוש נספי השואה (ספטמבר 2015).

חוות דעת זאת מתבססת על המסמכים כמפורט להלן:

- הסכם כהן – קצירי מה- 16/07/2003.
- פסק הדין של השופטת ד"ר דרורה פלפל סגנית נשיאת בית המשפט המחוזי בתל אביב מיום 19/05/2011 (א' 1716/07) כהן נגד קצירי ואחרים.
- פסק דינו של בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים אזרחיים מיום 26/01/2014 (ע"א 5136/11).
- כתב תביעה של גאולה ודן כהן בתיק זה נגד אלי קצירי.
- תצהיר עדות ראשית של אלי קצירי הנתבע בתיק זה.
- חוות דעת מומחה של רואה חשבון משה סיטון אשר הוגשה בתיק זה מטעם הנתבע.

מטרת חוות הדעת

מטרת חוות דעתי היא להציע ניתוח כלכלי של השתלשלות העניינים בתיק זה מקיץ 2003 ועד לימים אלו כדי לחשב את גובה החוב הכספי שתובע קצירי מכהן, נכון לחודש ספטמבר 2015. הניתוח הכלכלי יציג כיצד התגבש החוב לאורך השנים, כיצד נתנה לו גושפנקה מדויקת ומחייבת בבתי המשפט בהליכים שקיימו הצדדים בתיק, ובעיקר אמורים הדברים בפסק דינה של השופטת ד"ר דרורה פלפל משנת 2011 שקיבל אישור נוסף בבית המשפט העליון בפסיקה משנת 2014.

על סמך אישור גובה החוב של כהן לקצירי כפי שנקבע על ידי בתי המשפט, למועד 12/09/2015 ועל יסוד ניתוח הסכם קצירי - כהן משנת 2003, אשר בתי המשפט אשרו את תוקפו, אחשב ואקבע את גובה החוב של כהן לקצירי למועד 12/09/2015.

על פי חישובי, כפי שיבואר ויוצג בהמשך, גובה החוב למועד זה הוא 4,733,660 ₪.

מבנה חוות הדעת

בפרק א אציג את גובה החוב של כהן לקצירי ליום 12/09/2003 כפי שחושב בצורה מדויקת בפסק דינה של השופטת ד"ר דרורה פלפל משנת 2011 וקיבל אישור ומשנה תוקף בפסיקת בית המשפט העליון משנת 2014.

מקריאת שני פסקי הדין הללו עולה, לדעתי, כי גובה החוב של כהן לקצירי הוא בגדר נתון עובדתי שאינו שנוי במחלוקת עכשיו, לאחר שקיבל גושפנקה משפטית בפסקי דין של בית המשפט המחוזי ובית המשפט העליון, ולפיכך הוא הנתון שעליו אתבסס בבואי לחשב את שיעורו של חוב זה למועד ספטמבר 2015.

בפרק ב אעסוק בשאלת הריבית שיש להשית על חובו של כהן לקצירי או במילים אחרות: מהו החישוב הכלכלי הנכון לשערוך חובו של כהן לקצירי מספטמבר 2003 למועד ספטמבר 2015. חישוב הריבית ודרך זקיפתה ישען על קריאת הסכם כהן - קצירי משנת 2003, הסכם העומד בעינו על פי קביעת בית המשפט המחוזי ובית המשפט העליון.

כן אדון בפרק זה בסוגיית הריבית דריבית, כיצד יש לצרף את תשלומי הריבית שהחוב נושא בהם לחישוב החוב המצטבר וזאת על בסיס התיאוריה הכלכלית/מימונית המקובלת ועל יסוד הפרקטיקה הנהוגה על פי חוק פסיקת ריבית והצמדה 1961, פסיקות של בתי המשפט ושיטות זקיפת הריבית המקובלות במוסדות פיננסיים בארץ ובעולם, לרבות בנקים וחברות ביטוח.

בפרק ג על בסיס הניתוח בשני הפרקים הקודמים אציג את החישוב הכלכלי שמביא לקביעת גובה החוב של כהן לקצירי למועד ספטמבר 2015.

בפרק ד אסכם בקצרה את חוות דעתי ואסביר מדוע לדעתי הסכום שאליו הגעתי בחישובי משקף את המצע העובדתי של תיק זה, מצע עובדתי שאינו שנוי במחלוקת, שקיבל תוקף מפסקי דין של בתי המשפט בכל הערכאות, ואת הניתוח הכלכלי הנכון של סוגיית הריבית על החוב.

א. מהו גובה החוב של כהן לקצירי למועד 12/09/2003 ?

1. על מנת לקבוע את גובהו הנוכחי של חוב כהן לקצירי יש לחזור אחורה 12 שנה, למועד שבו התגבש החוב. שאלה זו של גובה החוב עלתה ומצאה את פתרונה, בפסק דין חלוט של בית המשפט המחוזי בתל אביב משנת 2011, פסק דינה של סגנית נשיאת בית המשפט המחוזי בתל אביב, ד"ר דרורה פלפל, שבפניה התנהל ההליך המשפטי הראשון בין כהן לקצירי.

2. התובעים במשפט זה היו בני משפחת כהן אשר בקשו מבית המשפט לבטל את מכירת הדירה ברחוב דבורה הנביאה 10, תל אביב, אשר שמשה¹ כבטוחה לחוב של כהן לקצירי על פי ההסכם מיולי 2003. בעת כריתת החוזה בין קצירי לכהן ניתן לעו"ד רענן שר טוב, יפוי כוח בלתי חוזר למכירת אותה דירה, במקרה ולא יוחזר סכום החוב של כהן לקצירי על פי מה שנקבע בהסכם קצירי - כהן.
- לטענת התובעים לא היה מקום למכירת אותה דירה, כפי שעשה קצירי מתוקף יפוי הכוח שהחזיק, ולכן בקשו התובעים לבטל את מכירת הדירה ואת כל הבטוחות שהחזיק קצירי בדירה זאת.
3. השופטת פלפל בדקה בשלב הראשון אם היתה בכלל נחוצה מכירת דירה זו על ידי קצירי, שהרי אם לא היה קיים באותו מועד חוב של כהן לקצירי, מכירת הדירה, אשר נועדה לכסות על חוב זה, הייתה מתבטלת מאליה, עוד לפני הדיון המשפטי בפרטיה של מכירה זו.
4. לפיכך נדרשה השופטת פלפל, בעמודים 11-13 לפסק הדין שלה, לבחון, אחת לאחת, את טענותיהם הסותרות של הצדדים, כדי לקבוע את גובה החוב של כהן לקצירי, ככל שהיה, למועד 12/09/2003.
5. השופטת פלפל קבעה, כי למועד זה עמד חובו של כהן לקצירי על 211,570 ₪, כגובה הפער בין התשלומים ששילם קצירי בשמם של כהן לבעלי החוב השונים של כהן, לגובה התקבול ממכירת הדירה המושכרת ברחוב דבורה הנביאה.
- קביעת גובה התשלומים שביצע קצירי נעשתה על יסוד בחינה פרטנית של טענות הצדדים כאשר השופטת פלפל קיבלה את טענות התובעים לגבי גובה הסכומים ששולמו בפועל על ידי קצירי לבעלי חובם.
6. לפיכך, קביעה זו של גובה החוב היא קביעה עובדתית לטעמי, אשר נעשתה במסגרת הליך משפטי והיא מהווה בסיס מוצק לחישוב גובה החוב של כהן לקצירי דהיום.
7. לסכום זה צרפה השופטת פלפל סך של 3,854 ₪ ריבית בגין תשלומים שבצע קצירי ע"ח חוב כהן לפני ה- 12/09/2003 על בסיס הריבית שנקבעה בהסכם קצירי - כהן, 2.5% לחודש.
8. וכך הגענו לממצא עובדתי ראשון בחוות דעתי כאן: סכום של 215,924 ₪ שאותו חייב כהן לקצירי במועד 12/09/2003²
9. השופטת פלפל, בפסק דינה, קבעה את גובה החוב של כהן לקצירי ליום 12/09/2003 וגם בטלה את כל הבטוחות של קצירי בדירה ברחוב דבורה הנביאה 10, תל אביב, תוך שהיא מבטלת את מכירת דירה זו על ידי קצירי.

¹ לצד דירה נוספת מושכרת ברחוב דבורה הנביאה שנמכרה לצורך החזר החוב לקצירי ונכס מקרקעין בפתח תקוה
² ראה עמוד 13 שורה 29 בפסק דין פלפל

דר' מאיר אמיר ושות'
ייזום, תכנון, ניהול
וייעוץ כלכלי בע"מ

Dr. Meir Amir & Co.
Economic planning, management
& consulting Ltd

10. על פסק דין זה הגיש קצירי ערעור לבית המשפט העליון. הערעור היה על חישוב גובה החוב שנעשה בבית המשפט המחוזי, משמע קביעת החוב על סכום של 215,924 ₪ וכן ערעור על ביטול יפוי הכוח ושאר הבטוחות שהיו לקצירי על הדירה ברחוב דבורה הנביאה 10, תל אביב.
11. בית המשפט העליון קבע, כי גובה החוב שחושב על ידי בית המשפט המחוזי בתל אביב, מתוקף הסכם קצירי - כהן ומתוקף הכרעותיו של בית המשפט המחוזי לגבי טענות הצדדים לגבי הסכומים ששילם קצירי בפועל לבעלי החוב השונים של כהן, הוא סכום החוב הנכון ולפיכך נתן תוקף נוסף לסכום זה של 215,924 ₪.³
12. מאידך קבע בית המשפט העליון⁴ כי שגה בית המשפט המחוזי בתל אביב, כאשר ביטל את כל הבטוחות שהיו לקצירי בדירה ברחוב דבורה הנביאה 10, תל אביב, שהרי, החוזה שמכוחו ניתנו בטוחות אלו, הסכם קצירי - כהן משנת 2003, בעינו עומד, והחוב של כהן לקצירי, כפי שקבע בית המשפט המחוזי בתל אביב, לא נפרע עדיין ולכן זכאי קצירי להחזיק בשטר החוב שניתן לו להבטחת פירעון החוב של כהן כלפי קצירי וברישום המשכון ברשם המשכונות.

סיכום ביניים

13. הסכם קצירי - כהן משנת 2003 בעינו עומד, כפי שקבעו בית המשפט המחוזי בתל אביב ובית המשפט העליון ובעינו עומד גם חובו של כהן לקצירי שעדיין לא נפרע, אשר עמד על 215,924 ₪ למועד 12/09/2003.
- נותרה עדיין שאלת גובה הריבית ושיטת זקיפתה, סוגיית שערך החוב למועד ספטמבר 2015, שבה נעסוק בפרק הבא.

ב. על שאלת חישוב הריבית על חוב כהן לקצירי: תיאוריה ופרקטיקה

14. בתיאוריה הכלכלית הקלאסית שני גורמי ייצור בלבד הם שקובעים את גובה התוצר במשק: עבודה והון. השכר הוא התשלום עבור שימוש בגורם הייצור עבודה, והריבית או הרווח הוא התשלום עבור שימוש בגורם ייצור הון.
15. לכן, כל מי שמעמיד את הונו לטובת גורם כל שהוא, במימון, השקעה, EQUITY, או בהעמדת הלוואה, זכאי לחלק מהרווח או לתשלום ריבית בגין כך.
- הריבית, אם כך, היא התשלום עבור שימוש בגורם ייצור הון והיא משקפת את שווי השימוש בהון, ריבית חסרת סיכון ואת הסיכון הספציפי שכרוך בהעמדת הלוואה מסוימת.

³ראה סעיפים 19-24 בפסק הדין בבית המשפט העליון
⁴סעיף 28 בפסק הדין

16. במידה והלוואה ניתנת לתקופת זמן ארוכה, תשלומי הריבית כנגד ההלוואה נצברים תקופתית ומצטרפים לסכום ההלוואה המקורי, אלא אם כן משתלמת הריבית במזומן לבעל החוב בתקופת ההלוואה. כל עוד לא מקבל בעל החוב, ריבית כתשלום במזומן, דינם של תשלומי הריבית להיזקף ולהצטרף לקרן החוב.
17. על פי חוק פסיקת ריבית והצמדה משנת 1961 (תיקון משנת 2001) תשלומי הריבית שלא נפרעו יצטברו לקרן אחת לשנה ויהוו את גובה הקרן החדשה שעליה יחושבו תשלומי ריבית בעתיד:

”7. ריבית וכן הפרשי הצמדה וריבית שנפסקו לפי חוק זה, יצורפו לקרן אחת לשנה; לעניין זה, ”קרן” - סכום כסף שפסקה רשות שיפוטית וכן הפרשי ההצמדה והריבית לפי חוק זה.”

18. על פי חוק זה מאחר ורשות שיפוטית היא שפסקה את סכום החוב של כהן לקצירי ליום 12/09/2003 כמועד הפירעון ומאחר וגובה הריבית אשר על כהן לשלם לקצירי (2.5% לחודש) נקבע בהסכם מיולי 2003, ואושר בפסקי הדין יש להורות על תשלום הריבית בגין החוב שלא שולם, ממועד הפירעון ועד לתשלום בפועל, בחישוב של ריבית דריבית כאמור בסעיף 17 לעיל.
19. עקרון זה של צרוף תקופתי של הריבית לקרן החוב ויצירת בסיס קרן חדש, הקרן המקורית והריבית שנצברה עד למועד זה, הוא עיקרון יסוד בתורת הכלכלה והמימון.
- בכל הלוואה אשר ניתנת על ידי מוסד בנקאי, בין אם היא נפרעת בשיטת התשלום הקבוע - שיטת שפיצר, בין אם היא נפרעת בשיטת הקרן הקבועה וריבית על יתרת הקרן לפרעון, ובין אם הקרן נפרעת בסוף התקופה - שיטת הגרייס לקרן או הלוואת בוליט, כאשר תשלומי הריבית משתלמים תקופתית, נשמר העיקרון של צרוף הריבית התקופתית לקרן (שיטת הריבית דריבית) בכל שלוש שיטות אלו, ואין אפשרות לקבל הלוואה ממוסד פיננסי כל שהוא אלא בשיטה זו.
20. הוא הדין גם בשוק החיסכון, לטווח קצר ולטווח ארוך. בכל תכנית חיסכון נקבע, כי הריבית שנצברה בחשבון, במידה והיא אינה משולמת במזומן לחוסך, מצטרפת לסכום הקרן ויוצרת בסיס קרן חדש.
21. כל מערך תשלומי הפנסיה והגמל בארץ⁵ ובכל מדינות העולם מבוסס על הצבר חיסכון בשיטה המצטברת, שיטת הריבית דריבית. ללא ישום של עיקרון יסוד זה, לא היה קיום לשוק זה ולא ניתן היה להבטיח תשלום פנסיה בכלל.
22. כל שוק המשכנתאות שבבסיסו הלוואות לטווח ארוך של הבנקים לרכישת דירות, כאשר מקור כספי ההלוואות של הבנקים הוא חיסכון נושא ריבית לטווח ארוך, מבוסס על עיקרון הריבית דריבית.

⁵מדובר בארץ בשוק של מאות מיליארדי ₪

דר' מאיר אמיר ושות'
ייזום, תכנון, ניהול
וייעוץ כלכלי בע"מ

Dr. Meir Amir & Co.
Economic planning, management
& consulting Ltd

23. אין בשוק ההון הלוואה שניתנת שלא נסמכת על עיקרון של צרוף הריבית לקרן תקופתית. ברוב ההלוואות הפער בין תקופת זקיפה אחת לשנייה הוא של שנה אחת, שכן שנה היא תקופת הזקיפה הארוכה ביותר האפשרית, כפי שנקבע בחוק הריבית שצוין לעיל.

מנגד, נהוגות הלוואות עם תקופות זקיפה קצרות יותר, זקיפה רבעונית, ארבע פעמים בשנה, או זקיפה חודשית, שנים עשר זקיפות בשנה, הכל על פי מה שמצוין בחוזה ההלוואה.

24. ככל שתקופת הזקיפה היא קצרה יותר, רבעון או חודש, הריבית המשתלמת בגין ההלוואה בפועל, מה שנקרא "הריבית האפקטיבית", היא כמובן גבוהה יותר.

כך למשל הלוואה בריבית שנתית של 30%, אם הריבית נזקפת לקרן אחת לשנה בתום השנה, נושאת ריבית אפקטיבית של 30% ובפועל, אותה הלוואה, אם הריבית בגינה נזקפת אחת לרבעון, משמע 7.5% לרבעון, נושאת ריבית שנתית אפקטיבית של 33.5% ואילו זקיפת ריבית של אותה הלוואה אחת לחודש, ריבית של 2.5% לחודש, מניבה ריבית שנתית אפקטיבית של 34.5%.

מהתאוריה והפרקטיקה לניתוח הריבית בהסכם קצירי - כהן

25. בהסכם קצירי כהן מיולי 2003 (הואיל מס' 4) ובפסקי הדין נקבע, כי החוב של כהן לקצירי ישא ריבית של 2.5% לחודש.

אבל כפי שמציין קצירי בתצהירו⁶, הוא מסכים, כי למרות האמור לעיל, תהיה הריבית האפקטיבית בגובה של 30% לשנה, משמע תיזקף לקרן אחת לשנה בסוף השנה, ולא ריבית אפקטיבית של 34.5% הנובעת מזקיפת ריבית חודשית מדי חודש של 2.5% כפי שנפסק.

26. עקרון זה של זקיפת ריבית תקופתית, אפילו לתקופות הקצרות משנה, בא לידי בטוי גם בפסיקתה של השופטת ד"ר דבורה פלפל, כאשר צרפה לסכום החוב שחשבה למועד 12/09/2003 ריבית חודשית של 2.5% לחודש בגין תשלומים שבצע קצירי בחודש - חודשיים שלפני מכירת הדירה, לבעלי חוב של כהן.

בכך קבע בית המשפט, כי הריבית הנובעת מתוקף הסכם קצירי - כהן היא ריבית מצטברת, ריבית דריבית, שכל תשלומי הריבית שלא נפרעו מצטרפים אוטומטית לקרן תקופתית ויוצרים סכום קרן חדש נושא ריבית.

⁶סעיף 37 לתצהיר עדות ראשית של קצירי

דר' מאיר אמיר ושות'
ייזום, תכנון, ניהול
וייעוץ כלכלי בע"מ

Dr. Meir Amir & Co.
Economic planning, management
& consulting Ltd

27. אין בעולם התיאוריה הכלכלית ולא בעולם הפרקטיקה הפיננסית שיטת חישוב ריבית "רגילה" או "פשוטה" כפי שטוענים באי הכוח של כהן כאשר מדובר בריבית תקופתית אשר אינה משולמת על ידי החייב במועד בו הייתה צריכה להיות משולמת על פי ההסכם.

הריבית מחושבת באופן מצטבר על בסיס הוספה תקופתית של הריבית הלא משולמת לקרן, כאשר גובה הריבית הוא אותו שיעור הנקבע בהסכם שקובע את מועד זקיפת הריבית לקרן, שבכל מקרה לא יעלה על שנה אחת, כפי שנקבע בחוק פסיקת ריבית והצמדה.

28. במקרה שלפנינו קיים הסכם בעל תוקף שמציין את גובה הריבית שנושא החוב של כהן לקצירי ולכן יש רק דרך אחת לחישוב החוב למועד ספטמבר 2015 והיא, זקיפת הריבית המוסכמת בגובה של 30% לשנה, בשיטת ריבית דריבית.

ג. חישוב חוב כהן לקצירי למועד 12/09/2015.

29. הדיון בשני הפרקים הקודמים מביא אותנו לחישוב גובה החוב של כהן לקצירי למועד 12/09/2015. מדובר בחישוב טכני מקובל המבוסס על ההנחות כדלקמן:

ראשית, כי גובה החוב למועד 12/09/2003 הינו בסך של 215,924 ₪.

שנית, כי החוב נושא ריבית שנתית מוסכמת של 30% הנוקפת מדי שנה לקרן בסוף השנה.

שלישית, כי כהן שילם לקצירי סך של 216,000 ₪ ביום 03/07/2014 וגם סכום זה נושא ריבית שנתית של 30%.

30. בהינתן שלוש הנחות מוצא אלו, חישוב החוב לספטמבר 2015 מוצג להלן:

חישוב החוב הכספי של הנתבעים למועד 12.9.15. ₪	
215,924	סכום הקרן לפירעון ב- 12.9.03
12	מספר שנים עד למועד חישוב החוב ל- 12.9.15
30%	ריבית שקלית שנתית
5,030,616	סך החוב לתאריך 12.9.15 כולל ריבית שנצברה
216,000	תשלום על חשבון החוב של הנתבעים ב- 03.7.14
296,956	היוון תשלום ע"ח החוב של הנתבעים ל- 12.9.15
4,733,660	יתרת חוב של הנתבעים ל- 12.9.15

31. מדובר, אם כך, בחוב נצבר של 4,733,660 ₪ נכון ליום 12/09/2015.

ד. סיכום ומסקנות

32. בשלב הראשון, בפרק הראשון של חוות דעת זו, הראנו מדוע הבסיס לחישוב החוב הוא סכום שאינו נתון בוויכוח ואינו שנוי במחלוקת שחושב על ידי שופטת בית המשפט המחוזי בתל אביב ומופיע בהכרעת הדין.

קריאת פסק הדין מוכיחה, כי סכום החוב של כהן לקצירי נקבע לאחר שנשמעו טענות הצדדים לגבי דרך חישוב החוב ובית המשפט אמר את דברו בנושא. סכום זה עומד על כנו לאחר שקיבל משנה תוקף בפסיקת בית המשפט העליון.

33. בשלב השני, בפרק השני של חוות דעת זו, נדרשנו לקבוע, לצורך החישוב שלנו, את גובה הריבית שבה נושא החוב המוסכם ואת דרך חישובה.

גובה הריבית, אף הוא אינו נמצא במחלוקת, שהרי הוא מופיע ככתבו ולשונו בהסכם קצירי - כהן משנת 2003, הסכם שאף אחד מהצדדים לא חלק על תקפותו ולכן בעינו הוא עומד, כפי שקבעו כל הערכאות המשפטיות שעסקו בנושא, חמש בסך הכול.

34. שערך החוב, אשר אמור היה להיפרע על ידי כהן כבר בסוף שנת 2004, על פי הריבית הנקובה בהסכם המקורי ובדרך של ריבית דריבית הוא כמובן צעד מתבקש. הבנקים נוהגים להשית ריבית גבוהה יותר מריבית ההסכם המקורית כאשר הלווה אינו עומד בתניות ההלוואה, וריבית עוד יותר גבוהה (ריבית פיגורים), כאשר הלווה אינו עומד בביצוע התשלומים שנקבעו בהסכם וזאת בנוסף לחיוב בדרך של ריבית דריבית.

במקרה דנן, כהן לא שילמו לקצירי את הריבית המוסכמת, לא מדי חודש ולא מדי שנה. לפיכך ובהתאם לפרקטיקה הפיננסית והכלכלית יש לחשב את הריבית בהתבסס (לכל הפחות) על הריבית הנקובה בהסכם המקורי, כשהיא מחושבת בשיטת ריבית דריבית על בסיס שנתי.

35. גם שיטת חישוב הריבית אינה מעלה שום קושי לדעתנו. שהרי שיטת החישוב היחידה הנהוגה במשק, על בסיס הנקבע בחוק פסיקת הריבית, על פי פסיקות רבות של בתי המשפט ועל פי הפרקטיקה הנהוגה במשק בעת מתן הלוואות, גיוס אג"ח וביצוע הפקדות לחיסכון, לגמל ולפנסיה, היא שיטת הריבית דריבית, צבירה תקופתית של הריבית לסכום הקרן.

36. זוהי השיטה ואין בלתה ולכן נסכם את חוות דעתנו ונקבע, כי חוב כהן לקצירי, עומד נכון ליום 12/09/2015 על סכום של 4,733,660 ₪.

ובזאת באתי על החתום

מאיר אמיר